

Terboven tok studentene

De ble arrestert, pint og plaget. De ble sendt til Tyskland, og mange kom aldri hjem igjen.

OLAV TRYGGE STORVIK

Et dystert 50-års krigsminne er arrestasjonen av studentene og nazistenes stengning av Universitetet 30. november 1943. Mer enn 600 studenter, professorer og lærere ble kastet i fengsel, trakassert og de fleste senere sendt til konsentrasjonsleirer i Tyskland. Mange havnet i den uhyggelige leiren Buchenwald, som sto under kommando av fyrst Josias av Waldeck, general i Waffen SS og slektning av den tyske keiserfamilie.

Katastrofen for 50 år siden rammet både Universitetet, familier og enkeltmennesker, men aksjonen var også et tilbakeslag for motstandsarbeidet. 30. november arrangeres det et minnemøte i Universitetets Aula, og påfølgende dag planlegger Universitetet foredrag og paneldebatter knyttet til nazistenes stengning av Universitetet og arrestasjonen av studentene – med deltagelse av fremtredende historikere.

Disiplin!

Aksjonen mot studentene falt inn i naziregimets forsøk på å stramme opp den indre disiplin etter alvorlige tyske nederlag ved frontene. Krigslykken hadde snudd, men arrestasjonsbølgen la en klam hånd over hele det akademiske liv så lenge krigen varte.

Mindre kjent er at aksjonen mot studentene begynte allerede 15. oktober, da en gruppe på ca. 40 studenter og professorer ble arrestert og internert i Bredtveit fengsel. En av dem var advokat *Einar Blanck*, den gang stud.jur. og aktiv i Hjemmefronten. Han forteller: – Det var angivere som blinket oss første ut. Mye skyldtes tilfeldigheter, men vi ble nok også generelt betraktet som suspekte personer. Mange var blitt observert mens de var i ferd med å distribuere illegale aviser, mens andre ble plukket ut på grunn av sin familiebakgrunn eller fordi de ikke hadde lagt skjul på sine politiske holdninger.

Nazistene var aktive i universitetsmiljøet, forteller Blanck, og de utarbeidet lister over medstudenter og lærere som ble mistenkt for å være motstandere av regimet. Blant de ca. 40 som ble arrestert 15.

BLIX: «Julehilsen til Hitler» kalte Blix (Stig Höök) denne tegningen som han fikk trykt i Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning i de dager norske studenter ble arrestert. Det er Terboven som snakker til Quisling: – Si det med blomsten av Norges ungdom, herr Quisling!

AKTØRER: Uten å innhente tillatelse fra Berlin, men i samråd med Quisling, bestemte Terboven seg for å gjøre opp med «de fordømte intellektuelle». Gestaposjefen Wilhelm Rediess (t.v.) holdt tale på Universitetsplassen 30. november på Terbovens vegne. Han sa blant annet at de norske studenter skulle omskoleres til rett-troende nazister i en spesiell leir i Tyskland.

(Foto: Bilde i «Norges krig 1940–45», Gyldendal)

TATT 15. OKTOBER: Angivere blinket dem ut: Fra v. Johs. Andenæs (foto fra 1945), Ragnar Frisch (foto fra 1949) og advokat Einar Blanck (foto fra 60-årsdagen hans) var blant de 40 studenter/professorer som ble tatt allerede 15. oktober og internert i Bredtveit fengsel.

oktober, var mange kjente universitetsnavn: *Ragnar Frisch*, professor i sosialøkonomi, *Johs Andenæs*, nybakt doctor juris, og *Eivind Erichsen*, senere finansråd i Finansdeparte-

mentet i mange år, og mange flere.

Efter en tid på Bredtveit og Berg interneringsleir i Vestfold ble studentene sendt til Tysk-

land, mens lærere og professorer havnet på Grini. Ifølge gestapogeneral *Wilhelm Rediess* skulle det gjøres forsøk på å omskolere de norske studenter til rettroende nazister. Ef-

ter massearrestasjonene 30. november ble en første pulje på 291 stuet sammen i lasterommet i det beryktede slaveskipet «Donau», som avseilte til Stettin 8. desember.

– Jeg glemmer aldri den første dagen med avmarsj fra kaia i Stettin til konsentrasjonsleiren Pöhlitz, forteller Blanck. – Byens befolkning hadde tatt oppstilling langs fortauene og skrek skjellsord til oss. Senere ble de norske studentene splittet i to grupper. Noen ble sendt rett til Buchenwald, mens en annen gruppe, deriblant Blanck, havnet i Sennheim i Elsass, hvor de ble internert i et tidligere sinnssykehus. Mot slutten av krigen ble også denne gruppen sendt til Buchenwald, hvor de ankom primo desember 1944. Blanck ble fange nr. 75725. Sammen med medfange *Christian Grette* ble han etter krigen, i 1947, innkalt som de to eneste norske vitner i krigsforbryterprosessen mot de ansvarlige.

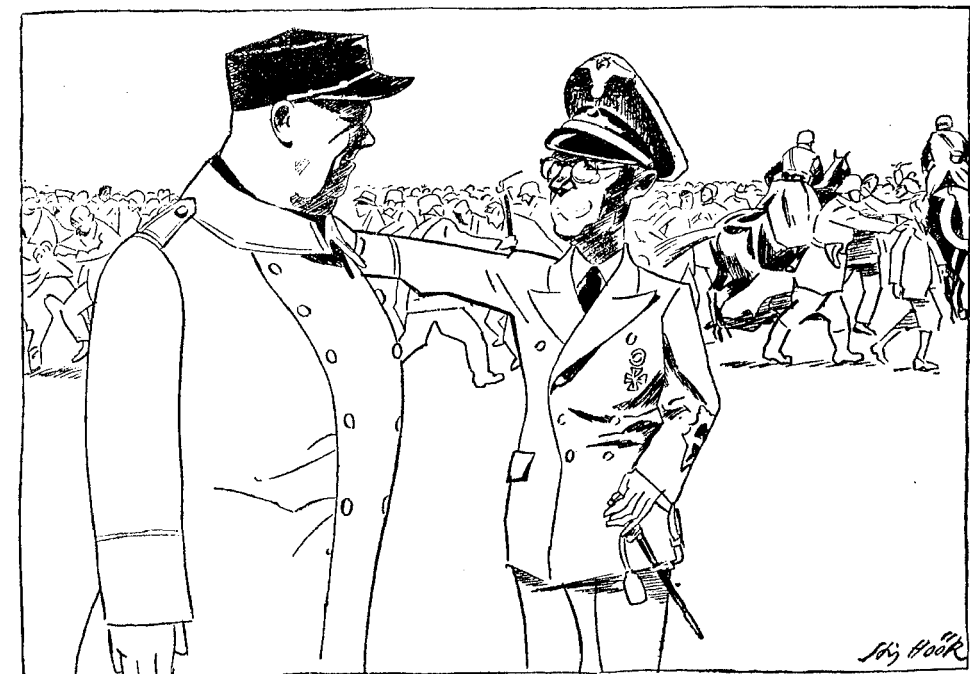
Vil minnes

Det var et helvete. I Buchenwald befant seg bl.a. en av de mest beryktede kvinnelige torturister, *Ilse Koch*. Dersom hun traff på en fange med en sjelden tatovering, forsvant ofte fangen kort tid etter.

Hun brukte huden til å utstyre sitt hjem med spesielle varianter av lampe-skjermmer, hansker og bokbind.

Men *Ilse Koch* var bare en av mange. Under Buchenwald-prosessen kom det også frem at innsatte ble gitt sprøyter med tyfusmittet og brent med fosfor for å utprøve legemidler. Fanger ble også lemlestet med stener, druknet i gjødseldynger, pisket og utsultet. Tusener ble myrdet eller omkom av sykdommer eller av ren utmattelse, særlig på utkommandoer eller «transport», som det het.

Også mange av de norske omkom. Nå ønsker de overlevende, sammen med de som kom seg unna hjemme eller over til Sverige, enda en gang å markere minnet om dem som satte livet til.

Stig Höök